

Prof. dr hab. Jerzy Wilkin
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN

Recenzja dorobku naukowego dr inż. Wojciecha Sroki w postępowaniu o nadanie dr inż. W. Sroce stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse

Informacje ogólne

Dr Wojciech Sroka zatrudniony jest w Katedrze Ekonomii i Gospodarki Żywnościowej, na Wydziale Rolniczo-Ekonomicznym Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, obecnie na stanowisku profesora uczelni.

Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr W. Sroce realizowane jest na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu przez Radę Naukową Dyscypliny Ekonomia i Finanse.

Dr W. Sroka ukończył studia magisterskie w 2006 r. na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie. W roku 2010 otrzymał stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie na podstawie rozprawy doktorskiej: „Produkcyjno-ekonomiczne uwarunkowania i mechanizmy rozwoju przodujących gospodarstw rodzinnych Karpat Polskich”. Promotorem rozprawy doktorskiej był prof. Wiesław Musiał.

Kariera zawodowa dr W. Sroki związana jest głównie z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie, gdzie jest zatrudniony od 2012 r. Przez kilka lat zatrudniony był też na stanowisku wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie. Obecnie jest tam zatrudniony na stanowisku adiunkta.

Ocena osiągnięcia naukowego dr W. Sroki w postępowaniu habilitacyjnym

Jako swoje osiągnięcie naukowe dr W. Sroka przedstawił cykl powiązanych tematycznie publikacji p. t.: „Przesłanki i uwarunkowania rozwoju rolnictwa obszarów miejskich i podmiejskich”.

Publikacje te były w znacznym zakresie efektem badań prowadzonych przez Autora w ramach grantu NCN SONATA.

Oceniany cykl składa się z 10 pozycji, opublikowanych w większości w języku angielskim (8 artykułów) w czasopismach naukowych, z których część ma stosunkowo wysoką ocenę bibliometryczną. Należą do nich takie czasopisma jak: *Land Use Policy*, *Agriculture* i *Wageningen Journal of Life Sciences*. W czterech publikacjach tego cyklu, dr W. Sroka jest jedynym autorem, a w sześciu pozostałych autorem głównym (*corresponding author*).

Wspomniany powyżej cykl publikacji jest dość dobrze powiązany tematycznie i dotyczy takiej problematyki jak: rolnictwo miejskie (*urban agriculture / urban farming*) rolnictwo na terenach podmiejskich (*peri-urban agriculture*), zagospodarowanie ziemi na terenach podmiejskich, procesy urbanizacji wsi, przemiany generacyjne w rolnictwie i skutki porzucania ziemi rolniczej (*land abandonment*). Założenia koncepcyjno-metodologiczne, identyfikacja obszarów badawczych i merytoryczne powiązania między publikacjami w/w cyklu prezentującymi wyniki badań zostały przejrzysto zaprezentowane w trzech schematach zamieszczonych w autoreferacie (s. 11- 13). Obszar badań realizowanych przez Autora uważam za oryginalny i stosunkowo mało przeanalizowany, zwłaszcza w polskiej literaturze naukowej. Według Habilitanta: „Problematyka podjęta w cyklu artykułów odnosi się do obszarów badawczych, które w ostatnich dziesięcioleciach nie były w Polsce badane”. Nie jest to ścisła informacja, bowiem tym obszarem badań zajmowali się niektórzy geografowie, przedstawiciele nauk rolniczych i nieliczni ekonomiści rolni. Niemniej jednak, uzasadnione jest twierdzenie, że problematyka ta była w naszym kraju zaniedbana i w niewielkim stopniu uwzględniana w polityce rolnej i polityce rozwoju miast. Zrealizowane przez dr W. Srokę badania są wartościowym wkładem nie tylko w dorobek teoretyczny ekonomiki rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, ale też w analizę zagospodarowania przestrzennego kraju.

W wielu krajach obserwuje się zainteresowanie mieszkańców miast produkcją rolniczą, a tereny rolnicze w obrębie miast bywają rozległe i niekiedy przekraczają obszar zabudowany (czy zurbanizowany). Jak stwierdza dr W. Sroka, *urban agriculture* przeżywa swój renesans. Jest to też zbieżne z postulatem ochrony gruntów rolnych, także tych zlokalizowanych w administracyjnym obrębie miast. Do niedawna miejskim rolnictwem zajmowano się głównie w odniesieniu do krajów rozwijających się. Od prawie dwóch dekad rośnie zainteresowanie tego typu rolnictwem również w krajach wysoko rozwiniętych.

Miejska i podmiejska agrokultura powinna więc się znaleźć zarówno w kręgu polityki rozwoju miast, jak i polityki rolnej, w tym polityki Unii Europejskiej.

Dr W. Sroka dokonał wszechstronnego przeglądu literatury i dorobku naukowego dotyczącego miejskiego rolnictwa w naszym kraju i za granicą. Liczba publikacji naukowych poruszających tę problematykę szybko powiększa się.

Jak napisał Habilitant: „Nadrzędnym celem cyklu artykułów było przedstawienie koncepcji miejskiej agrokultury, a także identyfikacja i ocena przesłanek oraz uwarunkowań rozwoju rolnictwa obszarów miejskich i podmiejskich. Ten ogólny cel został osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych o charakterze teoretycznym oraz poznawczo-aplikacyjnym”. Autor sformułował siedem celów teoretycznych cyklu artykułów i osiem celów poznawczo-aplikacyjnych oraz pokazał ich powiązania z treścią tych artykułów.

Wszechstronny i przejrzysty opis celów badawczych, podstaw metodologicznych i powiązań między składnikami cyklu artykułów składających się na główne osiągnięcie naukowe habilitanta nie jest częstym przypadkiem w tej odmianie procedury habilitacyjnej i zazwyczaj budzi wątpliwości, np. co do zasadności zaliczenia niektórych artykułów do monotematycznego cyklu. W przypadku recenzowanego osiągnięcia naukowego dr W. Sroki takie zastrzeżenia nie pojawiają się, a autoreferat jest bardzo dobrze przygotowany, podobnie jak i pozostałe dokumenty związane z postępowaniem habilitacyjnym.

Mocną stroną przedstawianego dorobku badawczego dr W. Sroki jest jej baza empiryczna, na którą składają się dane o charakterze pierwotnym i wtórnym, pochodzące z różnych źródeł, w tym własne badania Autora. Obejmują one także dane i analizy dotyczące innych krajów, a zwłaszcza Niemiec. Wtórne źródła danych wykorzystanych przez dr W. Srokę pochodzą głównie z zasobów

Głównego Urzędu Statystycznego i Banku Danych Lokalnych. Na zasób badań własnych Habilitanta składają się badania eksperckie przeprowadzone wśród pracowników ODR i Izb Rolniczych oraz dane z wywiadów i badań ankietowych wśród mieszkańców miast i gmin około-miejskich (600 respondentów). Autor przeprowadził też badania ankietowe wśród mieszkańców Zagłębia Ruhry (Niemcy), co pozwala na przeprowadzenie międzynarodowej analizy porównawczej (choć w ograniczonym zakresie). Ważnym źródłem danych były również materiały pozyskane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Poza wykorzystaniem literatury naukowej, krajowej i zagranicznej, pozwalającej na uporządkowanie problematyki i zapoznanie się z dorobkiem badawczym w analizowanej dziedzinie, dr W. Sroka zastosował kilka dość zaawansowanych metod metod statystycznych, pozwalających na weryfikację przyjętych tez badawczych i wzbogacenie dorobku teoretycznego w zakresie uwarunkowań i prawidłowości rozwoju miejskiej i podmiejskiej agrokultury (analiza czynnikowa, test ANOVA, metoda drzew regresyjnych i drzew klasyfikacyjnych). Habilitant objął swoim badaniem sześć obszarów metropolitalnych.

Niektóre części cyklu publikacji mają charakter interdyscyplinarny, co wydaje się nieodzowne, biorąc pod uwagę problemy badawcze i cele analizy. Autor uwzględnia m. in. stosunek społeczny mieszkańców miast do miejskiej agrokultury i konflikty o ziemię, która w warunkach miejskich jest szczególnie cennym zasobem i może mieć różne zastosowania.

W swoich badaniach dr W. Sroka odnosi się do znanych w ekonomii teorii, jakimi jest teoria lokalizacji i teoria rent ekonomicznych, a także teorii konkurencji o przestrzeń mającą różne zastosowania. Habilitant słusznie zauważa, że w warunkach miejskich i podmiejskich, zwłaszcza w otoczeniu dużych miast, rolnictwo jest słabym i niekonkurencyjnym podmiotem. Dlatego też w wielu krajach, zwłaszcza Europy Zachodniej i Północnej, ziemia rolnicza i działalność rolnicza są chronione i wspierane. Niestety, w naszym kraju, grunty rolne w obrębie miast nie podlegają ochronie. Szczególnie chronione są natomiast grunty I-III klasy poza miastami, ale i to ograniczenie bywa nieskuteczne.

Dr W. Sroka zaproponował autorską definicję *urban agriculture*, nazywając ją miejską agrokulturą, a także dokonał operacjonalizacji przestrzennego wymiaru tego typu rolnictwa.

Habilitant przeprowadził też analizę kierunków, czynników i uwarunkowań rozwoju miejskiej agrokultury. Zarówno w tytule cyklu artykułów, stanowiących główne osiągnięcie naukowe, jak i w treści artykułów, Autor używa sformułowania: „przesłanki rozwoju”. Jest to sformułowanie nieprecyzyjne i powinno się go unikać w analizie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Dr W. Sroka wpisuje rozwój rolnictwa miejskiego w szerszą koncepcję rozwoju zrównoważonego, co jest w pełni uzasadnione. Pisze jednocześnie o barierach i zagrożeniach tego rolnictwa mającego szczególny charakter w porównaniu z typowym, towarowym rolnictwem na obszarach wiejskich. Za oryginalny wynik badań Habilitanta uznaję też określenie stosunku mieszkańców terenów metropolitalnych do rolnictwa miejskiego i zakresu oraz uwarunkowań akceptacji tej formy rolnictwa.

Za wartościowy wkład naukowy Habilitanta należy uznać wykorzystanie teorii rent ekonomicznych i renty położenia w użytkowaniu gruntów. Poszukując źródeł i uwarunkowań sukcesu gospodarstw Autor wykorzystał tzw. teorię zasobową (*resource-based view*), a uzyskane wyniki podsumował następująco: „Adaptując teorię zasobową (RBV) do oceny czynników sukcesu gospodarstwa rolnego założyłem, że zarówno sukces, jak i wybór odpowiedniej strategii jest warunkowany nie tylko zasobami ale również społeczno-ekonomicznymi charakterystykami rolników (wykształcenie, wiek, motywacja) oraz w dużej mierze uwarunkowaniami zewnętrznymi, w tym szansami i zagrożeniami jakie wiążą się z lokalizacją w danej przestrzeni (wpływ urbanizacji). Prowadzone analizy potwierdziły poprawność założeń teoretycznych”.

Wyniki badań przeprowadzonych przez dr W. Srokę mają liczne walory praktyczne i pozwalają na lepsze niż dotychczas powiązanie i skoordynowanie ogólnej polityki rolnej, polityki rozwoju miejskiej agrokultury oraz polityki rozwoju miast. W warunkach aglomeracji miejskich największe szanse mają gospodarstwa wielofunkcyjne, łączące produkcję rolniczą z innymi rodzajami aktywności gospodarczej, w tym wytwarzania dóbr publicznych i merytorycznych (*merit goods* - społecznie pożądanymi i godnymi publicznego wsparcia).

Badania dr W. Sroki pozwoliły dokonać pełniejszej niż dotychczas oceny konwersji gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz rozmiarów ziemi odłogowanej na obszarach metropolitalnych. Za wartościowy pod względem badawczym i użyteczny praktycznie uważam wyniki analizy porzucania ziemi (rezygnację z jej uprawiania – ang. *land abandonment*) na badanych obszarach metropolitalnych.

Wszystkie artykuły zaliczone do cyklu prac składających się na główny dorobek naukowy dr W. Sroki prezentują wysoki standard naukowy: metodologiczny, empiryczny i analityczny, ale znajduje się w nich sporo powtórzeń, co niekiedy jest trudne do uniknięcia w różnych publikacjach tego samego autora w określonym obszarze badawczym.

Z dziesięcio-składnikowym cyklu publikacji najwyżej oceniam: A1- „Definicje oraz formy miejskiej agrokultury – przyczynek do dyskusji (za pionierskie zdefiniowane czym jest agrokultura), A3 – Understanding resident’s acceptance of professional urban and peri-urban farming: a socio-economic study in Polish metropolitan areas”, A5 – Farming systems changes in the urban shadow: a mixed approach based on statistical analysis and expert surveys”, A8 – „City adjustments as the main factor of success of urban farms – empirical evidence from the Ruhr Metropolis” i A10 – Determinants of farmland abandonment in selected metropolitan areas of Poland: a spatial analysis on the basis of regression trees and interviews with experts”.

W sumie, oceniam dorobek naukowy dr W. Sroki zaprezentowany w głównym osiągnięciu naukowym, składającym się z dziesięciu tematycznie powiązanych publikacji, za odpowiadający ustawowo określonym wymaganiom stawianym kandydatom do przyznania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Ocena pozostałego dorobku naukowego, organizacyjnego i dydaktycznego dr W. Sroki

Problematyce rolnictwa miejskiego i podmiejskiego poświęconych jest, poza wyżej wymienionymi, kilkanaście innych publikacji dr W. Sroki. Jak widać więc, jest to obszar badawczy którym Habilitant zajmuje się od kilku lat. W kręgu jego zainteresowań i aktywności badawczej oraz publikacyjnej są też inne zagadnienia związane z funkcjonowaniem rolnictwa i obszarów wiejskich. Należą do nich między innymi sprawy rozwoju gospodarstw drobnotowarowych, w tym zlokalizowanych na terenach górskich, zwłaszcza w regionie małopolskim. Autor zajmuje się również oceną wpływu dywersyfikacji ekonomicznej drobnych gospodarstw, ich wielofunkcyjnością oraz oddziaływaniem polityki rolnej, w tym unijnej, na te procesy.

Innym nurtem badań dr W. Sroki jest zjawisko dezagraryzacji obszarów wiejskich Małopolski i znaczenia pozyskiwania biomasy rolniczej dla sytuacji ekonomicznej regionu i wzmocnienia realizacji zasad zrównoważonego rozwoju.

Dr W. Sroka rozwija współpracę z kilkoma placówkami naukowymi w Niemczech i z wieloma uczelniami oraz instytutami w kraju.

Odbył trzy staże naukowe za granicą; dwa w Niemczech i jeden w Austrii. Głównym obszarem współpracy naukowej z zagranicą dr W. Sroki jest rozwój rolnictwa miejskiego. Odbył też dwa staże naukowe w placówkach krajowych.

Habilitant kierował trzema projektami badawczymi przeznaczonymi dla młodych naukowców i uczestniczył jako wykonawca w kilkunastu innych projektach, w tym dwóch międzynarodowych. Jest laureatem kilku nagród za osiągnięcia badawcze i wyróżniające referaty na konferencjach krajowych. Pięciokrotnie otrzymywał wyróżnienia dla najlepszego młodego pracownika nauki na Kongresach Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu.

Wymienione powyżej formy aktywności naukowej, uzyskane staże i wyróżnienia wskazują na bardzo pozytywny i owocny proces rozwoju naukowego dr W. Sroki i rosnącą pozycję wśród młodych badaczy zajmujących się ekonomiką rolnictwa, zwłaszcza rolnictwa miejskiego (miejskiej agrokultury), rolnictwa drobnotowarowego, polityki rolnej nakierowanej na wspieranie drobnych gospodarstw i znaczenia rolnictwa w rozwoju zrównoważonym.

Dr W. Sroka jest autorem lub współautorem 91 publikacji, z których 31 ukazało się w językach obcych, głównie w języku angielskim. Większość tych prac, bowiem 69 (wliczając te zaliczone do głównego osiągnięcia naukowego) opublikowanych zostało po otrzymaniu stopnia doktora. Jak stwierdza Habilitant: „Łącznie w latach 2004-2021 <wypracowałem> 1331 punktów według punktacji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego”. 30% publikacji to prace samodzielne, a ponad ½ to prace w których dr W. Sroka był głównym autorem. Autor ten ma też znaczną liczbę cytowań (ok. 80 w WoS, 89 w Scopus i 447 w Google Scholar)

Kolejnym przejawem dużej aktywności naukowej jest Kandydata jest jego udział w licznych konferencjach naukowych (50), na których Habilitant wygłosił 31 referatów. Trzy referaty wygłoszone były za granicą.

Dorobek badawczy, publikacyjny i popularyzacyjny dr W. Sroki należy uznać za odpowiadający wymaganiom stawianym kandydatom do stopnia doktora habilitowanego.

Dr W. Sroka prowadzi zajęcia dydaktyczne od ponad 15 lat, zarówno na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie, jak i w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie. W tej dziedzinie jest też bardzo zaangażowanym nauczycielem akademickim. Jego zajęcia są wysoko oceniane przez studentów. Prowadzi ćwiczenia oraz wykłady z kilku przedmiotów, w tym: podstawy mikro- i makroekonomii, ekonomika rolnictwa, polityka ochrony środowiska i rachunkowość. Pod jego kierunkiem przygotowane zostały 182 prace dyplomowe, w tym 22 magisterskie. Jest promotorem pomocniczym w jednym przewodzie doktorskim.

Zaangażowanie organizacyjne dr W. Sroki skupia się głównie na sprawach funkcjonowania uczelni: opiekun roku, członek Komisji Rekrutacyjnej, organizacja konferencji i wymiany międzynarodowej, kierownik Katedry Ekonomii w PWSZ w Tarnowie, projekty szkoleniowe i popularyzacja nauki. W sumie, jest to zaangażowanie zdecydowanie ponadprzeciętne, zwłaszcza jeśli chodzi o młodego pracownika naukowego.

Podsumowanie i wniosek końcowy

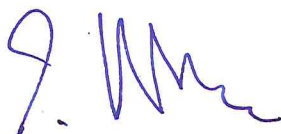
Dr Wojciech Sroka jest utalentowanym i mocno zaangażowanym pracownikiem naukowym i dydaktycznym, a jego osiągnięcia badawcze i publikacyjne pozwalają mi z przekonaniem stwierdzić, że spełnia on wymagania stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse. Główne osiągnięcie naukowe Habilitanta w postaci dziesięciu tematycznie powiązanych artykułów oceniam wysoko. Jest to spójny i komplementarny zestaw publikacji będący wynikiem studiów i zaawansowanych analiz ekonomicznych dotyczących funkcjonowania i rozwoju rolnictwa (miejskiej

agrokultury) na obszarach metropolitalnych. Ta dziedzina badań była dotychczas słabo rozwinięta w naszym kraju, a dr W. Sroka staje się w niej czołowym specjalistą. Artykuły składające się na cykl publikacji oparte są na solidnej bazie empirycznej i literaturowej oraz wykorzystane w nich zostały zaawansowane metody badań statystycznych. Autor badał nie tylko typowe czynniki i uwarunkowania ekonomiczne rozwoju rolnictwa miejskiego, ale też stosunek społeczny (akceptacja społeczna) do tego rodzaju rolnictwa i kwestie zagospodarowania przestrzennego. Pokazał też potencjalne źródła konfliktów o ziemię rolniczą na terenach miejskich i podmiejskich, a także nasilający się, niekorzystny proces porzucania czy zaniedbywania ziemi na obszarach metropolitalnych.

Dr W. Sroka ma znaczny dorobek badawczy i publikacyjny, dotyczący rolnictwa miejskiego, ekonomiki drobnych gospodarstw, rozwoju rolnictwa na terenach górskich, polityki rolnej i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Habilitant uczestniczył w wielu projektach badawczych i należy do osób silnie zaangażowanych w funkcjonowanie środowiska akademickiego. Ma też duże osiągnięcia w pracy dydaktycznej.

Biorąc powyższe pod uwagę z pełnym przekonaniem wnioskuję o dopuszczenie dr Wojciecha Sroki do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Jerzy Wilkin

5.07.2022